

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

XXVIII. De numero externorum sensuum in se, & in suis subiectis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

bus intercedit necessarium medium intrinsecum, ut ex dictis liquet, nec in reliquis semper intercedit extrinsecum, aut ipsi tantum valent per medium extrinsecum sentire, nam tactus quoque sentire potest calorem rei distantis, immutari quoque per aerem, aut corpus aliud. Nec dicas tunc etiam medium intrinsecum immutari, nam quando sola cutis percipit calorem ignis, solum ibi est medium extrinsecum. Item adducta differentia non saluatur, nam visus quoque cum intrinseco medio simul, & extrinseco intuetur, gustus tamen, quoniam sapor qualitas actiua non est, non immutatur fortasse per medium extrinsecum, nisi dicatur aerem in poris linguae, medium extrinsecum esse: adde quod nec proprium sit harum duarum facultatum sentire per medium intrinsecum, id enim vendicat etiam auditus, & visus.

Secundo colligitur, quam verum sit dictum proloquium, si namque intelligatur sensibile inherens organo sensus, ab eo non sentiri verum est, atque in auditu, olfactu & gustu patet, cum sensibilia eorum inepta sint adherere organo, sonus scilicet tantum inest aeri, odor verò, & sapor, quia actiuae qualitates non sunt, subiectum sibi non disponunt, sed sibi accommodatum supponunt, qualia non sunt odorandi, gustandique organa, tactus deinde qualitatem sui organi non percipit propter rationes supradictas: visus denique non percipit lumen existens in pupilla, quia illius speciem non recipit. Et haec est vniuersalis ratio, quia obiectum inherens organo non actuat sensum intentionaliter. Quod si proloquium velit sensibile contiguum sensui ab illo non percipi, in rigore verificatur solum in visu, eo quod ad videndum requiritur obiectum illuminatum, non potest autem illuminari nisi per medium: quia si forte obiectum contiguum visui ponatur, aut ipse laedetur, aut clauduntur palpebrae. Lumen tamen interni medij, attiguique visui fortasse conspicitur per medium medij, sicut supra diximus de lumine externi aeris. In alijs porro quatuor sensibus, nec proloquium habet verum, nec ratione probatur. Dices, obiectum debet immutare sensum per species intentionales: ergo medium requiritur, in quo species reddantur quodammodo spirituales. Neganda tamen consequentia, species enim non sunt intentionales ex medio, sed quia obiectum vim habet illas producendi, sensusque illarum est capax.

Tertio colligitur quodnam sit medium gustus, & tactus, nam per se loquendo, nullum est necessarium, licet aliquando intercedat. Respectu quidem tactus id omne est medium quod potest recipere primas qualitates: alijs verò quae primae non sunt, ut durities, &c. non quodlibet tale medium deseruit, nam nec per aerem posset sentiri durities, nec item per corpus aliud nimis durum: nullus enim tangeret duritiem lapidis tangendo ferrum. Ita Aristoteles 2. de Anima, textu 108. corpora dura se immediate non tangere, tactus autem in corpore duro est: ergo non potest tangere durum aliud sine medio. Assumptum tamen est falsum, possunt enim duo corpora solida immediate se tangere, & maxime in aere, lapis enim super terram cadens eam immediate tangit cum non detineatur in aere. Vide Thienensem textu 113. Apollinarem q. 31. art. 1. Idem & in aqua patet,

possunt enim duo corpora ita esse coniuncta sub aqua, ut nihil eius interiaceat: si tamen corpus solidum sub aqua existat, corpus cadens (ait Aristoteles) illud non tangeret immediate, quod forte ita euenit, quia aqua, ut pote fluida facile adheret corpori. De gustu fortasse verum, non posse percipere obiectum nisi realiter coniunctum, eo quod sapor quatuor actiua non sit, sed potius nimium materialis, ideoque diffusiva specierum non videatur, citra materialem contactum, imò requiritur videri quod gustabile fricetur intra os, quodque humectetur salua.

Quarto collige ex dictis, horum sensuum notiones: gustus ergo definitur qualitas perceptiva saporum residens in nervo linguae tanquam in proprio organo: tactus vero est qualitas cognoscitiva tangibilium qualitatuum residens toto fere corpore animantis. Et haec de singulis sensibus exterioribus dixisse sufficiat.

CAPVT XXVIII.

De numero exteriorum sensuum in se, & in ordine ad subiecta in quibus iunt.

Postquam dictum est de sensibus exterioribus, singulatum agendum superest de eorum sufficientia. At primò sint ne plures, vel pauciores, quam quinque. Deinde quot eorum singulis animalibus insint. Circa primum fit conclusio. Quinque tantum sunt exteriores sensus. Probat ex 1. Consequenter, & ratione, nam quinque sunt sensibilia, quae per se primò immutant diuerso modo sensus: nec eorum aliquod plusquam ab vno sensu exteriori percipi potest: tot ergo erunt sensus eis correspondentes. Antecedens explicat Diuus Thomas 1. p. q. 78. art. 3. hunc in modum. Obiectum sensibile per se & proprie est immutatum sensus: ergo diuersa ratio sic immutandi diuersum sensibile constituet, & ex consequenti diuersum sensum postulat. Porro dicta immutatio quinque modis variatur, quoddam enim obiectum immutat sensum purè intentionaliter, ac sine mixtione materialis actionis, & huiusmodi est obiectum visibile: aliud immutat intentionaliter, facta tamen materiali immutatione in ipso obiecto, idque dupliciter, nam vel ea materialis immutatio est tantum latio, & sic constituit obiectum audibile, vel est etiam alteratio, & sic constituit odorabile, quod ordinariè prius calefit, quam immutet potentiam. Aliud tandem est obiectum intentionaliter etiam immutans admixta simul materiali immutatione subiecti, seu organi, quod adhuc dupliciter potest contingere, nam vel materialis haec immutatio est per eandem qualitatem sensibilem, & ita constituitur obiectum tangibile, vel per diuersam aliam, & ita constituitur gustabile: illius enim immutationi intentionali admisceatur realis humectatio: hoc ergo modo distinguuntur quinque sensibiles, & consequenter sensus quinque. Deductio haec D. Thomae est quidem probabilis, neque in tali materia succurrat ratio euidens, solum aduertatur, licet materialis immutatio per accidens admisceatur intentionali: ex coniunctione tamen ferè inseparabili ipsius cum intentionali, rectè argui diuersitatem eiusdem intentionalis, nam quo magis talis immutatio admixta est actioni materiali, eo imperfectior deprehenditur, quo verò est purior, eo est perfectior.

Porro discursus hic, siue argumentum probat optimè non esse pauciores sensus, quam quinque: optime non esse probatur à forma, quia forma, seu modus alius immutandi non inuenitur. Item à subiecto, quia praeter quinque organa istorum sensuum nullum experimur aliud. Item à fine,

7.
2. Corollarium.

Sensibile
inherens
organo non
sentitur.

Contiguum
autem sensui
ab
alijs sensibus
præter visum.

8.
3. Corollarium.

SVAREZ
de Angelis, opus
6. de anima et
anima.

ETOM TOM
II III
I II III
I II III

D. V. 2

fine, nam quinque sensus sufficiunt animantibus, ut patet experientia: his enim instructi nullam deprehendimus indigentiam vltioris sensus: quolibet autem destituti sentimus non minimam: ergo signum est hos sufficere, & esse necessarios, quā rationem prosequitur Albertus libr. 2. tract. 4. c. 5. Denique in homine est natura sensitiva in suprema perfectione: habet ergo in ea omnes potentias, quas exigit perfecta natura sensitiva: non ergo plures sunt in rerum natura.

3 *Difficultas duplex contra 2. assertionem.*
 Ad 1. difficultatem communis solutionis.
 Circa hanc tamen primam conclusionem insurgunt difficultates duæ ex Aristotele libr. 2. de Anima. Prima in cap. 10. quod gustus sit quidam tactus, idque etiam repetit 2. de partibus, cap. 3. non ergo putat Philosophus tot dari sensus. Secunda difficultas sumitur ex cap. 11. ubi asserere videtur duos esse sensus tactus, atque adeo plures omnino, quam quinque. Ad primam Venetus fatetur gustum & tactum esse idem realiter, differre vero conotatione terminorum. Verum vniuersi interpretes iudicant esse realiter distinctos. D. Thomas lectione 21. Albertus supra cap. 27. & in summa de homine, tractat. de gustu, q. 2. Philoponus fol. 63. col. 2. Egidius text. 10. dub. 2. & vterque Caietan. & aperte Aristoteles text. 112. & libr. 4. de histor. c. 8. & libr. 3. de Anima, cap. 1. ait quinque esse sensus externos, & illorum sufficientiam inuestigat. Idem patet ex obiectis, & ex diuerso modo immutandi eorum, ut vidimus. Item ex diuersitate organorum, tactus enim organū per totum corpus distenditur: organum gustus certam, & determinatam sedem habet. Patet denique ex diuersitate actionum: sunt ergo sensus diuersi. Illud autem Aristotelis dictum varie exponitur. Primo, quia gustus materialiter etiam, sicut tactus, & non solum intentionaliter tangit obiectum suum. Iuxta quā expositionem tactus dupliciter sumi videtur, & stricte pro sensu perceptiuo primarum qualitatum, quo pacto gustus, tactus non est, & late vt significat sensum, qui præiio aliquo materiali contactu sentit, & ita gustus dicitur quidam tactus. Hæc est expositio D. Thomæ, ac vera. Addi potest & altera, quod gustus sit quidam tactus non formaliter, sed suppositiue, quatenus semper supponit tactū. Quæ certe expositio coincidit cum prima. Alias vero omittere, quia minus ad rem faciunt. Replicabis tamen. Organum gustus est etiam organum tactus, lingua enim sentit etiam calorem, in vno autem organo vnus est sensus: coincidunt ergo gustus, & tactus in vnum sensum. Respondent nonnulli in organo gustus non dari sensum tactus, qui magis terreum organum, quam gustus postulat: hic enim humido gaudet & aqueo, teste Galeno 7. de placitis, cap. 13. & libro de instrumento olfactus. Probabilius tamen videtur oppositum: namque docet experientia in eadem parte saporem, & calorem sentiri. Præterea quævis pars corporis non nimium dura est organum tactus, ut supra vidimus, huiusmodi autem est neruus ille in quo sedet gustus: ergo ibi etiam est tactus. Neque verum est tactum ita exigere organum terreum, ut sub alio temperamento non possit conferuari. Dicitur ergo terrestre, quia in illo magis, quam in alio organo qualitates illius elementi misceantur, nihilo minus non semper ibi prædominatur terra, imo ad sui perfectionem requirit temperamentum æquale, licet possit etiam sub temperamento inæquali minus perfecte conservari, ut liquet in mēbris diuersarum complexionum, quorum alia ad has, alia ad illas qualitates tangibiles declinant. Sic Galenus 9. de placitis, capit. 2. & 1. de temperamento, cap. 10. ait in vola manus tactum esse perfectissimum, quod videlicet in ea parte corporis præ alijs ad mediocritatem redacta sit mixtura qualitatum, quam etiam D. Thom. in 4. d. 23. q. 1. artic. 3.

FRANC. SUAREZ de ANIMA.

quæstione. 2. vigere maxime in pulpis digitorum affirmat. Ad argumentum ergo responderetur, nihil repugnare in eodem organo esse sensum tactus, & gustus, nam tactus est quasi vniuersalis sensus vnde in organis etiam aliorum sensuum reperitur.

Circa secundam difficultatem, est varietas opinionum, quidam enim admittunt diuersos species tactus. Ita Auicenna 6. natural. p. 2. de tact. Theophrastus, cap. 39. Auerroes 2. de Anima, textu 108. opinio 1. Egid. ibid. D. Thom. lect. 23. Albert. summa de homine, tractatu de tactu, quæst. 2. Apollinaris in 2. lib. de Anima, quæst. 3. Valles 2. controuersiarum. Ratio eorum est, quia vnus sensus vnus est primæ contrarietatis: sed in tangibilibus qualitatibus dantur duæ primæ contrarietates, ergo duo sunt sensus tactus iuxta quos auctores consequenter dicendum esset diuisionem vulgatam sensus externi in quinque sensus, non esse generis in speciebus infimas, sed in subalternas, ita vt tactus, v. g. subdividatur adhuc in duas species, &c. præsertim cum non desint qui humanis sensibus ob coniunctionem cum gradu rationali diuersitatem specificam sensibus belluarum tribuant, vt libr. seq. c. 1. n. 7. attingemus.

Contraria sententia videtur verior, quam tenet D. Thomas 1. p. q. 8. artic. 3. ad 3. ubi aperte ait sensum tactus vnum esse in specie. Idem Philopon. 2. de Anima, fol. 69. col. 2. Simplicius text. 108. Alexand. in paraphrasi de anima, cap. de contact. Venetus text. 108. Magnesium de sensu particulari, c. 23. Fern. 5. physiologia, cap. 7. & colligitur ex Aristotele libr. 3. c. 1. dicente tantum esse quinque sensus. Quo verè non diceret, si plures essent in specie vltima. Idem colligitur ex 2. de partibus, cap. 1. ubi legimus idem esse sensorium, in quo percipiunt vniuersæ contrarietates tangibiles, & subdividitur, vnus sensorij, (scilicet adequati) vnum esse sensum, quod etiam repetitur in 2. de Anima, text. 121. Potissima ratio huius sententiæ est hanc distinctionem tactuum necessariam non esse, cum omnes primæ qualitates tangibiles habeant eundem modum immutandi sensum, organumque tangendi sit vnum, temperamentumque quantum possit fieri, vnus rationis requirit: superflue igitur distinctio inuehitur. Neque ratio facta virget. Primo, quia nulla causa est, cur vnus sensus tantum sit vnus contrarietatis, licet enim visus, v. g. vnā percipiat contrarietatem, scilicet albedinis, & nigredinis, at sensus olfactus tam multos percipit odores bonos, & malos, vt non vna in eis contrarietas, sed plures fortè reperiantur: nos enim solum odorem bonum à malo distinguimus, vt contraria, cum tamen non omnes odores boni, & mali habeant eandem rationem bonitatis & malitiae, vt ipso etiam sensu notum est: in hac ergo diuersitate quis audeat affirmare multas contrarietates non inueniri. Hoc enim modo qualitates etiam tangibiles reduci possunt ad vnā contrarietatem primā, quasi genericam, scilicet qualitatem nociuam, & proficuum, sub qua tamē ratione plures dantur contrarietates primæ quasi specificæ, nimirum calidum, & frigidum, humidum, & siccum: sicursus in saporibus fortasse aliquot erunt contrarietates specificæ, quarum vna ad aliam non reducatur sub vna generica, quamuis probabilius etiā sit dulce & amarū esse sapores extremos. Secundo respondetur, quatuor illas primas qualitates, conuenire in vno genere cōmuni, q. sit adequatū obiectū tactus continens sub se duas primas contrarietates, q. nihil obest vnitati rationis sensibilis, q. in omnib. dictis speciebus est eadem ratio sensibilis. Ita S. Th. supr. & q. de anim. a. 13. ad 17. & opus. 43. c. 3. alias vero qualitates tangibiles, quæ 2. de gener. recensentur, ad has primas reduci ab ipso Aristot. ib. ac adeo per illas sentiri, fortasseque per illarum species,

Variorum
 sensus ad
 replicam.

4
 Circa 2. diffi-
 cultatem
 opinio 1.

Et ratio.

5
 Opinio 2.
 probabilior.

Ad rationē
 prioris opi-
 nionis respon-
 ditur vna.

Respon-
 ditur
 altera.

species, non per proprias, ad modum sensibilium communium. Ad Aristotelem itaque respondetur loqui solum dubitatiue, ac disputando, quia tamen sic solet ipse probare suam sententiam, forte ibi censuit esse probabilius, quod non probamus.

In secunda parte huius capituli breuiter dictum est de numero sensuum singulorum animalium, ac dico primo. Nullum est animal tactu cæsum. hoc repetit sæpe Aristoteles in lib. de Anima, idemque sentiunt omnes Philosophi. Est siquidem sensus hic quasi fundamentum aliorum, utpote maxime necessarius ad conseruationem uitæ vegetatiuæ. Est rursus imperfectissimus, atque adeo facile communis. Denique organum illius in quadam consistit mixtione primarum qualitarum per totum corpus diffusa, ac proinde inuentu facillima in omni animali. De gustu vero res est dubia, quidam volunt etiam esse commune omnibus animantibus. Ita Venetus summa de Anima, cap. 34. Apollinaris l. 2. text. 29. ubi duplicem distingt gustum: vnum perfectum, qui in determinata parte consistit, discernitque differentias saporum, & hunc non esse omnibus commune: alterum imperfectum, qui deseruit sumptioni alimenti, discernendo tantum conueniens à disconuenienti, & hunc esse commune necessariumque animantibus, sicut & tactus: tum quia animal potest lædi à noxio cibo, quæ fuit ratio concedendi tactum omnibus. Tum quia animantia perfectius percipiunt alimentum, quam pure vegetabilia: hæc autem perfectio in eo est, quod cum delectatione recipiant, discretioneque utilis à noxio, quod certe munus pertinet ad gustum. Atque huic opinioni consonat Aristot. 2. de partib. c. 17. scribens omnia animalia tam sanguinea, quam exanguia habere eam partem qua sapores sentire possint. Idem docet 3. de Anima, c. penult. text. 64. Estque probabilis: sed oppositum videtur probabilius.

Vnde dico secundo. Quædam sunt animalia solo tactu donata. Ita Aristoteles de sensu, & sensibili, c. 2. ubi sic ait, Tactum autem, & gustum omnia habent, nisi quod est animalium imperfectiorum. Clarius lib. 3. de Anima, cap. ultimo de tactu, Neque si animal est, aliud sensum præter hunc habere necesse est. Et l. 2. textu 17. sensum tactus à reliquis omnibus ait posse separari: & textu 23. quædam animalia habere omnes sensus, quædam aliquos, quædam tantum vnum. Consequitur Comment. l. 2. de anim. text. 31. S. Thom. lect. 5. Regid. l. 3. cap. ult. Thienens. lib. 2. text. 31. Ratio vero est, quia sunt etiam animalia imperfecta, quæ sapidis non nutriuntur, sed calidis, & humidis: atque ita per tactum delectationem cibi percipiunt, discernuntque utilem ab inutili, neque vrget ratio, cur alius sensus illis tribuatur.

Dico tertio. Omnia fere animalia perfecta sensibus quinque donantur. Hanc conclusionem profertur late Aristoteles 4. de historia, capit. 8. ubi quæ animalia perfecta sint statuit, dicens esse terrestria. Idem docet 3. de Anima, cap. 12. talia autem vniuersim habent sensus quinque: ergo, & c. Excipit vero Philosophus talpam, quod visu careat, 1. de historia, cap. 9. quem Themistius, Auicenna, & D. Thom. sequuti sunt. Addit vero Aristoteles supra habere talpam sub cute requisita organa ad visum, impediri autem ne videat ab ipsa cute, utpote corpulenta, obstanteque introductioni specierum. Concinit Galen. 14. de vsu partium, cap. 6. Ratioque à fine desumi potest, quod ex visceribus terræ eruat alimentum, inutileque proinde essent oculi in tam denso elemento, facileque à terra excicarentur. At Simplicius, & Philoponus in secundo de Anima, & Albertus vigesimo secundo de animalibus, cap. ultimo, contendunt videre tal-

pam, probantque, quia si oculos habet, ei cerere frustra non sunt concessi, Albertus quoque alias affert experientias. Equidem duo illa quæ Aristoteles pronuntiat talpam non videre, at habere organum videndi minimè consonant, ut quid enim natura daret organum omnino actum negatura? Vnde Albertus affirmat expertum se talpas extra cauernas queritasse alimentum, sicut ea quæ videndo queritant.

Dico quarto. Inter animalia imperfecta quædam habent quinque sensus, quædam non item. Sic apes solo caret auditu 1. Met. cap. 1. supra vero dictis locis de historia probat Philosophus sensus quinque reperiri in piscibus, ac in formicis. Est autem notandum primo, præter tactum oēs alios sensus dari ad melius esse, & ideo possunt plura vel pauciora participari iuxta diuersitatem perfectionis animantis. Notandum secundo animalia, quæ alimento etiam non coniuncto, sicut vegetabilia vtuntur, sed querunt, si distet, necessario habere auditum, aut visum, aut olfactum, illis enim percipitur distans sensibile, vnde quæ animalia habent potentiam de se motiuam ad locum distantem, vendicant etiam aliquem istorum sensuum, & è contrario, quæ eorum aliquem habent possunt moueri ad distans, nam ex sensu sequitur appetitus, & ex appetitu motus.

CAPVT XXIX.

De comparatione quinque sensuum inter se, & in ordine ad subiecta in quibus sunt.

Triam in hoc capite sunt videnda: primum de absoluta cõparatione externorum sensuum inter se: secundum de cõparatione sensuum eiusdem speciei in diuersis animalibus: tertium de cõparatione eorundem prout sunt in homine. Circa primum fit conclusio. Perfectissimus sensus est visus, deinde auditus, postea olfactus, deinde gustus, vltimo tactus. Probatur primo de visu, qui nobilissimum obiectum foris est, lux enim est præ nobilissima qualitas inter sensibiles. Deinde nobilissimo modo ab obiecto immutatur, vt ex supradictis patet, actu etiam suo ad maiorem distantiam attingit, quam sensus alij, idque in instanti quod non præstant ceteri. Considerando quoque sensibilia communia nullus tot, ac tam perfecte cognoscit, sicut visus: similiter quoad sensibilia per accidens, multum excedit, nam extenditur visus, ad cælos, ad motum, magnitudinem, figuramque eorum, quæ nullus alius sensus nouit. Organum denique visus perfectissimum est, vt patet ex illius subtilitate, ingeniosoque artificio, vnde per facile læditur: hæc ergo omnia manifestant perfectionem huius sensus supra alios. De auditu id etiam patet tum ex obiecto, à quo, immaterialis præ reliquis tribus immutatur, atque ex delectatione quam ab eo capit quodammodo spiritualis: tum ex organo, quod subtilius est vtpote aerium: De odoratu similiter ostenditur, nam superat duos alios in modo, quo immutatur, minus enim habet de materialitate, qualitas quoque immutans perfectior alijs est, ob easdemque rationes gustus tactum vincit.

Obijcies primo, organum auditus nobilius esse, quam visus, cum illud sit ærium, hoc vero aëreum, ob hanc forte rationem Plato posuit organum visus igneum esse, quod est probabile. Occurrendum tamen non semper mixtum illud in quo prædominatur nobilius elementum esse perfectius, sed illud in quo perfectior existit mixtio: hæc ergo ratione organum visus, organum auditus superat. Secundo oppones, obiectum auditus imperfectissimum esse videri, cum sit qualitas facta, visibile.

SVARE Z
de Anoclis, ope
r. 6. d. 1. m. et
anima.

1. m. 7. m.
1. m. 1. m.

D. V. 2.

2. Afferio
qua opinio
precedenti
probabilior
statuitur.

3. Afferio.